

UDC 379.85

SCOPUS CODE 1409

<https://doi.org/10.36073/1512-0996-2025-2-94-99>

მდგრადი ტურიზმის განვითარება და ტურიზმის მდგრადი განვითარება: ტერმინოლოგიური გაუგებრობა და ისტორიული განვითარება

ეკატერინე შილაკაძე ტურიზმისა და მარკეტინგის დეპარტამენტი, საქართველოს ტექნიკური
უნივერსიტეტი, საქართველო, 0160, თბილისი, მ. კოსტავას 77
E-mail: eshilakadze@gmail.com

რეცენზენტები:

ნ. გრძელიშვილი, სტუ-ის საწარმოო ძალებისა და ბუნებრივი რესურსების შემსწავლელი ცენტრის
მთავარი მეცნიერი თანამშრომელი. ეკონომიკის დოქტორი, პროფესორი
E-mail: regioni.ge@yahoo.com

მ. ჯანიაკაშვილი, სტუ-ის ნაგებობების, სპეციალური სისტემების და საინჟინრო უზრუნველყოფის
ინსტიტუტის მთავარი მეცნიერი თანამშრომელი ტექნიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი
E-mail: mikheiljanikashvili@gmail.com

ანოტაცია. მდგრადი ტურიზმისა და ტურიზმის
მდგრადი განვითარების კონცეფციები ტურისტულ-
ლი ინდუსტრიის მთავარი თემებია, მაგრამ მიუხე-
დავად ტერმინების მსგავსებისა, მათ შორის მნიშვნე-
ლოვანი განსხვავებაა, ამ ტერმინების აღრევა იწ-
ვევს გაუგებრობას და ამცირებს ტურიზმის სფე-
როში პრაქტიკული გადაწყვეტილებების ეფექტია-
ნობას. განსაკუთრებით პოპულარულ ტურისტულ
ადგილებში ყურადღებას ხშირად ამახვილებენ
"მდგრადი ტურიზმის განვითარებაზე", მაშინ რო-
დესაც უფრო ფართო კონცეფცია "ტურიზმის
მდგრადი განვითარება" იგნორირდება. ეს იწვევს
ეკოლოგიური, სოციალური და ეკონომიკური ფაქ-

ტორების უფრო ფართო სტრატეგიაში ინტეგრაციის
არასაკმარის ყურადღებას. სტატიაში განხილულია
ამ ცნებების წარმოშობა, ევოლუცია და ტერმინების
ზუსტი გამოყენების მნიშვნელობა. განმარტებუ-
ლია, რომ „მდგრადი ტურიზმის განვითარება“ გუ-
ლისხმობს ლოკალურ, პრაქტიკულ ცვლილებებს
ინდუსტრიის დონეზე. ხოლო ტურიზმის მდგრადი
განვითარება ფოკუსირებულია გლობალურ, სა-
ხელმწიფო და რეგიონულ სტრატეგიებზე.

საკვანძო სიტყვები: ეკოლოგია; ეკონომიკა;
მდგრადი განვითარება; მდგრადი ტურიზმის გან-
ვითარება; ტურიზმის მდგრადი განვითარება.

შესავალი

ბოლო ათწლეულებში მდგრადი ტურიზმისა და ტურიზმის მდგრადი განვითარების კონცეფციები ტურისტული ინდუსტრიის მომავლის განხილვის მთავარ თემებად იქცა [1]. თუმცა, მიუხედავად ტერმინების მსგავსებისა, მათ შორის მნიშვნელოვანი განსხვავებაა. მათი აღრევა იწვევს გაუგებრობას და ამცირებს ტურიზმის სფეროში პრაქტიკული გადაწყვეტილებების ეფექტიანობას.

სტატიაში განვიხილავთ ამ ცნებების წარმოშობას, ევოლუციას და ტერმინების ზუსტი გამოყენების მნიშვნელობას. მიუხედავად იმისა, რომ მეცნიერულ სამყაროში დიდი ხანია განიხილება „მდგრადი განვითარების“ კონცეფციასთან დაკავშირებული საკითხები, დღემდე არ ჩამოყალიბებულა ერთიანი მიდგომა მისი არსის განსაზღვრასთან დაკავშირებით.

მსოფლიო ტურიზმის ორგანიზაციის განმარტებით, მდგრადი ტურიზმი არის „ტურიზმი, რომელიც სრულად ითვალისწინებს მის მიმდინარე და მომავალ ეკონომიკურ, სოციალურ და ეკოლოგიურ შედეგებს, რითაც აკმაყოფილებს ვიზიტიორების, ინდუსტრიის, გარემოსა და მასპინძელი საზოგადოებების საჭიროებებს.“

მაიკლ ჯეიკობსის [2] მიხედვით, მდგრადი განვითარება არის საზოგადოების ისეთი განვითარება, რომლის დროსაც ადამიანის ცხოვრების პირობები უმჯობესდება, ხოლო გარემოზე ზემოქმედება რჩება ბიოსფეროს ეკონომიკური ტევადობის ფარგლებში ისე, რომ არ ნადგურდება ბუნებრივი რესურსები, რომლებზეც ემყარება კაცობრიობის ფუნქციონირება.

არსებობს ამ ცნების უფრო ვიწრო ინტერპრეტაციებიც. მაგალითად, ს.ა. ბოგოლუბოვა [3] მიიჩ-

ნევს, რომ „ტურიზმის მდგრადი განვითარება არის პროცესი, რომელიც მიმდინარეობს ტერიტორიულ გარემოში და მიზნად ისახავს დინამიკურად ცვალებადი ტურისტული მიზნების მიღწევას, რომლებიც თავად ტურისტების მიერ განისაზღვრება შეზღუდული რესურსების რაციონალური გამოყენების პირობებში.“ ამ განსაზღვრებაში „ტურიზმის მდგრადი განვითარება“ განიხილება მხოლოდ ეკონომიკური კუთხით.

ტურიზმის მდგრადი განვითარება უნდა განვიხილოთ უფრო ფართოდ, ვიდრე უბრალოდ რესურსების მართვა და ტურისტების საჭიროებების დაკმაყოფილება.

ძირითადი ნაწილი

1. ტერმინების წარმოშობა

1.1 მდგრადი ტურიზმი: კონცეფციის ფორმირების დასაწყისი

მდგრადი ტურიზმის კონცეფცია წარმოიშვა XX ს-ის 70-იანი წლების უფრო ფართო ეკოლოგიური და სოციალური მოძრაობების კონტექსტში. 1980 წელს, გარემოს დაცვისა და განვითარების მსოფლიო კომისიამ (WCED) თავის ანგარიშში „ჩვენი საერთო მომავალი“ წარმოშვა მდგრადი განვითარების იდეა, რომელიც მოგვიანებით გახდა ყველა დისკუსიის საფუძველი, მათ შორის ტურიზმის სფეროშიც.

თუმცა, სწორედ მსოფლიო ტურიზმის ორგანიზაციამ (UNWTO), რომელიც 1975 წელს დაარსდა, დაიწყო რეკომენდაციების შემუშავება ტურისტული ინდუსტრიისთვის, რათა პრაქტიკაში განხორციელებულიყო მდგრადი განვითარების იდეები.

ტერმინი „მდგრადი ტურიზმი“ წარმოიშვა როგორც მდგრადი განვითარების უფრო ფართო კონ-

ცეფციის ერთ-ერთი კონკრეტული გამოვლინება. ის გულისხმობს, რომ ტურიზმი უნდა იყოს ეკოლოგიურად უსაფრთხო, ეკონომიკურად მომგებიანი და სოციალურად სამართლიანი.

1.2 ტურიზმის მდგრადი განვითარება: კონცეპტუალური ცვლილება

„ტურიზმის მდგრადი განვითარება“ ფოკუსირდება ტურისტული ინდუსტრიის გრძელვადიან მდგრადობაზე. ეს კონცეფცია არა მხოლოდ განიხილავს ტურიზმის გავლენას გარემოზე, არამედ ამახვილებს ყურადღებას სოციალურ და კულტურულ მდგრადობაზე, ასევე ადგილობრივი თემების ეკონომიკურ კეთილდღეობაზე.

ერთ-ერთ პირველ დოკუმენტად, სადაც განხილული იყო ტურიზმის მდგრადი განვითარების კონცეფცია, ითვლება 1999 წელს მსოფლიო ტურიზმის ორგანიზაციის მიერ გამოქვეყნებული ანგარიში „XXI საუკუნის ტურიზმის დღის წესრიგი“.

ამ დოკუმენტში ხაზგასმული იყო, რომ მდგრადი განვითარება უნდა ინტეგრირდეს ქვეყნების პოლიტიკაში, მათ შორის ტურიზმის განვითარებაში, რათა უზრუნველყოფილი იყოს ყველა დაინტერესებული მხარის ინტერესთა ბალანსი – დაწყებული სახელმწიფო სტრუქტურებიდან, დამთავრებული ადგილობრივი მოსახლეობით.

2. განსხვავებები ტერმინებს შორის: „მდგრადი ტურიზმის განვითარება“ და „ტურიზმის მდგრადი განვითარება“

2.1 ტერმინების არსი

მიუხედავად იმისა, რომ ორივე ტერმინი ჟღერს მსგავსად, მათ შორის მთავარი განსხვავება აქცენტში მდგომარეობს.

„მდგრადი ტურიზმის განვითარება“ გულისხმობს

მდგრადი პრაქტიკების დანერგვის პროცესს ტურისტულ ინდუსტრიაში. ეს ნიშნავს, რომ არსებული ტურისტული ფორმები იცვლება ისე, რომ გახდეს უფრო ეკოლოგიურად მდგრადი, სოციალური პასუხისმგებლობის მქონე და ეკონომიკურად ეფექტური.

ეს კონცეფცია შეიძლება განვიხილოთ, როგორც ტრადიციული ტურიზმის გარდაქმნის პროცესი უფრო მდგრადი ფორმისკენ. აქ მთავარი აქცენტი კეთდება იმ მეთოდებსა და მიდგომებზე, რომლებიც ხელს უწყობს ტურიზმის მდგრადობას, ანუ ტურიზმი უნდა იყოს ეკოლოგიურად უსაფრთხო, სოციალურად სამართლიანი და ეკონომიკურად მომგებიანი.

„ტურიზმის მდგრადი განვითარება“ კი უფრო ფართო კონცეფციაა, რომელიც მოიცავს არა მხოლოდ ინდუსტრიის შიგნით ცვლილებებს, არამედ საკანონმდებლო, ინსტიტუციურ, სოციალურ და ეკონომიკურ სტრუქტურებში ცვლილებებსაც.

ეს უფრო გლობალური მიზანია, რომელიც ეფუძნება რესურსების გრძელვადიან მართვასა და დაცვას ისე, რომ გათვალისწინებული იყოს ყველა დაინტერესებული მხარის ინტერესი – მათ შორის სახელმწიფო სტრუქტურები, ბიზნესი, ადგილობრივი თემები და ტურისტები.

2.2 გავლენა პოლიტიკასა და პრაქტიკაზე

„მდგრადი ტურიზმის განვითარება“ მოითხოვს აქტიურ მოქმედებებს ტუროპერატორების, ხელისუფლებისა და ადგილობრივი თემების მხრიდან, რათა დაინერგოს ინოვაციური მიდგომები, რომლებიც შეამცირებს ეკოლოგიურ ზემოქმედებას და გაზარდის სოციალურ პასუხისმგებლობას.

ეს მიმართულება ძირითადად ორიენტირებულია კონკრეტულ პრაქტიკულ ზომებზე, როგორიცაა:

- ეკოლოგიურად სუფთა ტრანსპორტის გამოყენება,
- რესურსების მდგრადი მოხმარება,
- ენერგოეფექტური ტექნოლოგიების დანერგვა და სხვა.

„ტურიზმის მდგრადი განვითარება“ კი უფრო მასშტაბური მიზანია, რომელიც გულისხმობს მდგრადი განვითარების პრინციპების ინტეგრირებას გრძელვადიან სახელმწიფო და რეგიონულ სტრატეგიებში.

ეს გულისხმობს არა მხოლოდ კონკრეტული პრაქტიკული ნაბიჯების გადადგმას, არამედ სოციალური და ეკოლოგიური სტაბილურობის შენარჩუნებასა და გაძლიერებას მთელი ქვეყნისა თუ რეგიონის მასშტაბით.

მოკლედ რომ შევაჯამოთ:

- „მდგრადი ტურიზმის განვითარება“ გულისხმობს ლოკალურ, პრაქტიკულ ცვლილებებს ინდუსტრიის დონეზე.
- „ტურიზმის მდგრადი განვითარება“ ფოკუსირებულია გლობალურ, სახელმწიფო და რეგიონულ სტრატეგიებზე, რომლებიც მიზნად ისახავს ტურიზმის სისტემურ გარდაქმნას.

3. მსოფლიო ტურიზმის ორგანიზაციის (UNWTO) და სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციების როლი

მსოფლიო ტურიზმის ორგანიზაციის (UNWTO) მნიშვნელოვანი წვლილი მიუძღვის ორივე ტერმინის პოპულარიზაციაში [4]. 2004 წელს UNWTO-მ შეიმუშავა გლობალური გეგმა მდგრადი ტურიზმის განვითარების შესახებ, რომელიც მდგრადობას ტურისტული პოლიტიკის მთავარ მიზნად აღიარებს.

გარდა ამისა, UNWTO-მ შეიმუშავა პრინციპებისა და რეკომენდაციების სისტემა, რომელიც მიზნად

ისახავს ტურიზმის ზემოქმედების შემცირებას გარემოზე.

სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციებიც აქტიურად მონაწილეობენ მდგრადი ტურიზმის კონცეფციის განვითარებაში, მაგალითად:

- იუნესკო (UNESCO) – ფოკუსირდება კულტურული და ბუნებრივი მემკვიდრეობის დაცვაზე.
- ველური ბუნების მსოფლიო ფონდი (WWF) – ახორციელებს ინიციატივებს ბუნებრივი ეკოსისტემების კონსერვაციისთვის და ადგილობრივი თემების ტურიზმთან ადაპტაციის ხელშეწყობისთვის.

4. პრაქტიკული გამოყენება: მაგალითები და პრობლემები

პრაქტიკაში ბევრი ქვეყანა და რეგიონი ეჯახება ტურიზმის გადაჭარბების პრობლემას, განსაკუთრებით პოპულარულ ტურისტულ ადგილებში. ამ დროს ხშირად ხდება ყურადღების გამახვილება "მდგრადი ტურიზმის განვითარებაზე", მაშინ როდესაც უფრო ფართო კონცეფცია "ტურიზმის მდგრადი განვითარება" იგნორირდება. ეს იწვევს ეკოლოგიური, სოციალური და ეკონომიკური ფაქტორების უფრო ფართო სტრატეგიაში ინტეგრაციის არასაკმარის ყურადღებას.

თუმცა, არსებობს წარმატებული მაგალითები მდგრადობის პრინციპების დანერგვისა სხვადასხვა დონეზე [5]. მაგალითად, ისეთ ქვეყნებში, როგორიცაა ახალი ზელანდია, კოსტა-რიკა და შვეიცარია, არსებობს პროგრამები, რომლებიც მიზნად ისახავს ტურიზმის ხანგრძლივ მმართველობას ყველა რესურსის მდგრადობის, მათ შორის კულტურის, ბუნებისა და ადგილობრივი მოსახლეობის თემების მოთხოვნილებათა გათვალისწინებით.

დასკვნა

ტერმინების "მდგრადი ტურიზმის განვითარება" და " ტურიზმის მდგრადი განვითარება" გამოიყენა მნიშვნელოვანია, როგორც სამეცნიერო კვლევებისთვის, ისე პრაქტიკული ინიციატივებისთვის. ამ ტერმინების გაგება ხელს შეუწყობს არა მხოლოდ უფრო

წარმატებული სტრატეგიების შემუშავებას ინდუსტრიისთვის, არამედ ტურისტული სისტემების ხანგრძლივი მდგრადობის უზრუნველყოფას მსოფლიოში, სადაც ეკოლოგია, ეკონომიკა და სოციალური სტაბილურობა მჭიდროდ არის დაკავშირებული.

ლიტერატურა

1. Gstcouncil.org. <https://www.gstcouncil.org/what-is-sustainable-tourism/>.
2. Jacobs M. (1990). Sustainable Development: Greening the Economy. London: Fabian Society.
3. Bogolyubova S.A. (2010). Sustainable development of tourism and assessment of its effectiveness. Materials of the Russian scientific and practical conference "Tourism as a factor in the development of human potential", p. 16-18. <https://sport.wikireading.ru/31962>.
4. Unwto.org. (2025). Sustainable-development. <https://www.unwto.org/sustainable-development>.
5. Unwto.org. (2025). Statistics of tourism. <https://www.unwto.org/tourism-statistics>.

UDC 379.85

SCOPUS CODE 1409

<https://doi.org/10.36073/1512-0996-2025-2-94-99>

Sustainable Tourism Development and the Sustainable Development of Tourism: Terminological Confusion and Historical Evolution

Ekaterine Shilakadze

Department , Georgian Technical University, Georgia, 0160, Tbilisi, 75, M. Kostava str.
E-mail: eshilakadze@gmail.com

Reviewers:

N. Drezheshvili, Doctor of Economics, Professor, Chief scientific employee of the Center for the Study of Production Forces and Natural Resource, GTU

E-mail: regioni.ge@yahoo.com

M. Janikashvili, Doctor of Technical Sciences, Professor, Chief scientific employee of the Institute of Buildings, GTU

E-mail: mikheiljanikashvili@gmail.com

Abstract. The Concepts of Sustainable Tourism and the Sustainable Development of Tourism. Sustainable tourism and the sustainable development of tourism are key topics in the tourism industry. However, despite the similarity of these terms, there is a significant difference between them. Confusing these terms leads to misunderstandings and reduces the effectiveness of practical decision-making in the tourism sector.

In many popular tourist destinations, the focus is often placed on the "development of sustainable tourism," while the broader concept of the "sustainable development of tourism" is overlooked. This results in insufficient attention to the integration of ecological, social, and economic factors into a broader strategy.

This article explores the historical origins and evolution of these concepts, emphasizing the importance of using the correct terminology. It explains that "the development of sustainable tourism" refers to local, practical changes at the industry level, whereas "the sustainable development of tourism" focuses on global, national, and regional strategies.

Keywords: Development of sustainable tourism; Ecology; Economy; Sustainable development of tourism.

განხილვის თარიღი 30.01.2025

შემოსვლის თარიღი 05.02.2025

ხელმოწერილია დასაბეჭდად 16.06.2025